

САДРЖИНА ЗАКОНИКА О ОБЛИГАЦИЈАМА КАО ДЕЛА ЦИВИЛНОГ
КОДЕКСА

Институт за упоредно право је на иницијативу и уз сарадњу Савезне скупштине и њених органа организовао у јануару ове године (15. и 16. јануара у Загребу, саветовање „Садржина Законика о облигацијама као дела Цивилног кодекса“, које наставља продубљено проучавање практичних и теоријских проблема започетих на Саветовању са темом „Место Цивилног кодекса у систему нашег права“ одржаног маја прошле године у Београду.

Повољнија околност јесте та што је, за разлику од других области цивилног права, за овај део професор др Михаило Константиновић израдио преднарт: *Облигације и уговори* — Скица за Законик о облигацијама и уговорима. Задатак организатора Саветовања је био, по уводним речима професора др Борислава Т. Благојевића, директора Института за упоредно право, „да организујемо једну дискусију у којој би покушали, не улазећи, разуме се, у све појединости ни институције ни целине скице која је припремљена од стране професора Константиновића, да сагледамо место облигационог права у целини и цивилне кодификације и то најпре о могућностима да облигационо право буде код нас законски уређено, кодификовано, одвојено, посебно, независно од целине цивилног кодекса, имајући у виду ширу и тежу проблематику која се јавља у целини проблематике цивилног кодекса или обрнуто да кодификација и облигационог права буде учињена временски повезано, садржински битно, условљено и максимално координирано са свим осталим деловима цивилног кодекса, посебно са оним што у претходној фази називамо општи, уводни део о основним институцијама цивилноправних односа у нашој земљи“.

Реферати који су припремљени за ово саветовање и достављени учесницима, подељени су у четири групе, у оквиру којих се и кретала дискусија:

1. *Врсте уговора који треба да буду обухваћени законом о облигацијама, привредни уговори и њихова специфичност и дејство аката друштвено-политичких организација на облигационе односе.*

Јосип Студин: Врсте уговора који треба да буду обухваћени законом о облигацијама;

Др Светислав Т. Аранђеловић: Врсте уговора који треба да буду обухваћени закоником о облигацијама;

Др Владимир Капор: Привредни послови и њихова специфичност;

Др Александар Голдштајн: Утицај аката друштвено-политичких организација на облигационе односе.

2. *Нови односи који захтевају одређене новине у правном приступу и регулисању тих нових правних односа.*

Др Никола Балог: Самоуправни (друштвени) договори и споразуми као предмет облигационог законика;

Др Велимир Иванчевић: О могућим посебностима обавезно-правних односа друштвених правних субјеката као носиоца делатности од нарочитог друштвеног интереса;

Др Драгаш Денковић: Управни уговори и облигациони односи радних организација које врше јавна овлашћења.

3. Како треба да буду регулисани облигациони односи у нашој земљи — по којим принципима, на којим начелима и којим правилима:

Др Мартин Ведриш: Остваривање права на плодове рада кроз институције облигационог права;

Др Живомир Борђевић: О праву на плодове рада и његовом остваривању кроз институције облигационог права;

Др Јелена Даниловић: „Правичност“ као показатељ при одређивању и одмеравању садржине облигационоправних односа (удео судске власти);

4. Одговорност, време и рокови и заступништво — конкретна питања посматрана кроз скицу професора Константиновића:

Др Звоне Рихтман: Накнада имовинске штете међу корисницима друштвене имовине;

Др Обрен Станковић: Врсте и начин одмеравања накнаде штете;

Др Врета Круљ: Општа правила о грађанској одговорности и посебна правила о одговорности радника и радних организација;

Др Арсен Групче: Општа правила о грађанској одговорности и посебна правила о одговорности радника и радних организација;

Др Стојан Цигој: Институт прокуре и цивилни кодекс;

Др Бранко Вукмир: Заступање и пуномоћ.

Сажето излагање референата послужило је као увод у врло живу дискусију у оквиру група реферата и на основу скице професора Константиновића.

Др Војислав Спаић сматра да појединим уговорима из области ауторског права није посвећено довољно пажње и да издавачки уговор није једини из ове области. Основно је питање да ли ова питања треба решавати у оквиру закона о облигацијама зато што поред имовинске, садрже и личну компоненту и због тога их, можда, треба регулисати посебним законом.

Перо Рихтман се, у својој речи и дискусији, залагао за посебно регулисање уговора о кооперацији индивидуалног пољопривредника са задругама јер сматра да се не могу применити строги прописи о испоруци робе, и да треба бити врло обазрив јер „оно што је ново треба да буде предмет фиксних уговора, посебних уговора а буде ли потребно и посебних законских прописа. Са овим ставом се није сложио др Радомир Буровић истичући да се у скици морало водити рачуна о сразмери и да се обухватило оно што је најтипичније и основно и да је, такође, требало разграничити која материја ће ући у цивилни кодекс а која у кодекс удруженог рада.

Др Живомир Борђевић се слаже са др Спаићем наводећи да издавачки уговор не треба издавати из материје ауторског права јер „сви они уговори који се појављују у тој области чине једно јединство, чине једну целину и треба да буду заједно спојени приликом нормативног регулисања. Где, то је споредно питање.“

Др Бојан Забел сматра „да привредно пословање тражи у извесним примерима специфично регулисање облигационо-правних односа“, и да скица води рачуна о облигационим односима општег карактера док специфични привредни послови не могу бити регулисани у оквиру цивилног кодекса у првом реду због своје динамичности коју захтевају привредна кретања. Сем тога, приликом регулисања специфичних привредних послова треба водити рачуна и о националним и међународним обичајима у овој области.

Др Владимир Капор, истичући принципе којих се треба придржавати приликом израде законика, саглашава се да је неспорно да законик треба да доноси стабилност и да у њега треба да уђе оно што је регулисано међународним конвенцијама. Међутим, неслагање настаје када се ради о материји која је повезана са другим областима, тако да постоји могућност да се регулише и посебним законима. „Основно је ићи са стабилношћу кроз законик, али исто тако не смео спречити динамизирање, јер то нам налаже сам живот“. Важно је створити законик који би поставио основне принципе на основу којих би и привреда могла да регулише своје односе.

Др Владимир Јовановић се слаже са др Капором наводећи да би се у издавању могло ићи и даље, јер „ако тако почнемо онда би могли да сведемо цивилни кодекс на општи део и на један део класичних уговора“, али би у том случају неизбежно морало доћи до понављања. Није сигуран да су сви уговори из ауторског права нови уговори, и предлаже да се поступи као код издавачког уговора тј. да се развије у оквиру трговачког права.

Др Живомир Борђевић се не слаже са др Јовановићем, у вези са издавачким уговором јер то није привредни посао и сам је регулисан у том оквиру зато што није било других могућности, па треба водити рачуна о специфичности.

Др Бранко Вукмир сматра да се „може добро разумети суздржљивост професора Константиновића да у нови законик о облигацијама не улазе оне појаве које још нису довољно формиране, које још нису довољно јасне“. Неке од њих су инжењеринг, инвестициони радови, уговор „кључ у руке“ и сви уговори о кооперацији.

Др Никола Балог истиче да је за наш правни поредак најбитније установити шта је суштина облигација а затим шта треба да уђе у облигациони законик и „основна двојба, основна сумња је у томе, да ли то треба да буде један законик самоуправног правног система, самоуправног система, одраз његов“.

Закључујући први део саветовања председавајући др Благојевић је изразно сумњу да ће облигационо право и уговор моћи да реши систем самоуправљања као што се некада мислило да то може да учини уставно право.

Никола Срзентић, дискутујући о другој групи питања, истиче да оно што је ново у нашој пракси треба да уђе у нови закон, али би требало водити рачуна да нам то не смета у нашим односима са иностранством. Треба се задржати само на ономе што је неопходно. Најважније је да у догледно време дођемо до облигационог законика а свима нам је јасно да се не може све обухватити — неопходан нам је основ.

Др Алојз Финлгар примећује да је једно од основних питања да ли су ти односи између појединих организација удруженог рада, да ли су то облигациони односи или неки други односи. Најкраће формулисано, пословни уговори су уговори које склапају међусобно привредне организације.

Др Милан Бркић истиче да је тема значајна али изгледа да смо тек на почетку дискусије шта спада у облигације. Треба регулисати оно што је потребно, а не уносити ново по сваку цену. Најважније је тежити универзализацији цивилнога кодекса јер би сва друга решења ишла на нашу штету.

Др Славко Царић додаје да је најбитније да се што пре дође до позитивних правних прописа јер то захтева правна сигурност па треба, првенствено, водити рачуна о онима који ће те норме примењивати у свакодневnoj пракси.

Др Борислав Благојевић, закључујући дискусију о другој групи реферата, подвукао је да се треба ослободити страха од новина које морају да постоје и треба да постоје, а исто тако не треба придавати сувише велики значај реакцији иностранства. Најважније је да закон буде одраз

наше стварности и да буде подесан за примену код нас — јер је питање конвенције „ко и како и на који начин се може појављивати као актер у привредном промету“.

Др Димитар Поп-Георгијев, отпочињући дискусију о трећој групи реферата, нагласио је да цивилни кодекс треба да одрази постојеће стање и да оцрта смернице којима ће се даље ићи, као и да усмери у темељном правцу однос између општег и посебног дела облигационог права. Требало би водити рачуна да код нас постоји специфично право својине и друштвене својине, и то се мора прво рашчистити у цивилном кодексу — делу о стварним правима — да би се у облигационом могло применити.

Др Михаило Јездић обухвата својим излагањем у дискусији сва питања покренута на саветовању и сматра да сва правна средства треба да допринесе „развитку одређених друштвених односа у одређеном друштвеном систему. Код нас конкретно у нашем социјалистичком самоуправном друштву“. Због тога класични уговори не одговарају односима у нашем друштву и „ту се осећа извесна потреба да и поред ових класичних уговора и ових нових уговора који су у скици професора Константиновића изврсно наведени, изврсно израђени и обрађени не само у погледу садржине него исто тако и у погледу њиховог правног обликовања, правних сазнања с којима данас располаже правна наука, правна теорија уопште, потребно би било да се ова наша Комисија за цивилни кодекс мало позабави, наиме да тражи решења, може бити и у неким организационим променама за стварање тих *ad hoc* организација за одређене правне послове, где би онда могли да користимо такве класичне уговоре, а да они не ометају наш развитак“.

Др Алојз Финжгар напомиње да право на плодове рада на подручју облигационог права не може бити посебни правни институт, већ само може довести до нових решења.

Др Врлета Круљ сматра да је најважније да законик о облигацијама садржи специфичности наших нових економских односа и да треба паралелно са кодификацијом стварати нове термине који би нам објаснили многе нове појмове.

Др Марко Калођера се врло енергично залаже за прихватање предложеног облигационог законика јер то захтева правна сигурност и нема потребе да се нови уговори уносе, јер њих склапају пословни људи који ће увек моћи да нађу модел кога ће се држати.

Др Арсен Групче сматра да грађански законик може да решава односе на општем плану и да облигациони закон и кодекс удруженог рада не треба да буду два одвојена закона већ треба да се претапају један у други.

Др Владимир Јовановић мисли да није неважно питање да ли плодови рада могу да постану основни грађанско-правни институт, и потребно је да се прво изгради непосредни однос између радника и плодова његовог рада, па тек тада да се тај однос регулише законом.

Постле краћег излагања референата из четврте групе реферата — из области одговорности, настављена је дискусија о свим проблемима.

Др Војислав Спаић се слаже да је требало више пажње посветити Скици. Питање заједничке терминологије за српскохрватско језичко подручје је врло важно и због тога треба оживети рад једне комисије која се бавила овим питањем, али сматра да се не може прихватити да је издавачки уговор основа ауторског права, јер би то значило „назадак у стању у коме се налази наше законодавство и наша теорија“.

Др Живомир Борбевић истиче да се кодификацији прилази када су се односи на извештан начин стабилизовали, тако да је неопходно претходно решити нека нерешена питања. Не могу се укидати стварна права и не може се потпуно кидати са традицијом, може се само обогатити новим односима карактеристичним за наше друштво.

Др Здравко Здравковић сматра да су проблеми и спорна питања добро постављени тако да постоји радна основа те ће комисијама бити лако да заузму становиште. Сувише дуго смо чекали, и увек ће бити проблема који се нису „слегли“ тако да је заиста неопходно да се приступи изради облигацисног дела цивилног кодекса, што ће моћи да се уради на основу изванредне скице професора Константиновића.

Др Владислав Брајковић сматра да је саветовање изванредно успело, јер је на разноликом скупу правника исказано много мишљења о једном конкретном проблему, што ће бити врло корисно за Институт или за комисије које ће се бавити овим проблемом.

Др Јаков Радишић истиче да треба правити разлику између појмова противправност и кривица, а да, исто тако, треба размишљати и о различитим тенденцијама по питању одговорности — проширења и сужавања, мада ови појмови немају и не могу имати политичку основу.

Др Мартин Ведриш се не слаже са др Борбевићем и мисли да не треба сувице поштовати традицију.

Закључујући саветовање др Борислав Благојевић је захвалио свим референтима и дискутантима истичући да ће материјали са овог саветовања корисно послужити комисијама, поткомисијама и радним групама које ће обрађивати овај проблем.

„На неки начин једну фазу смо прешли, једну фазу која је показала где смо, шта смо, како мислимо, које аргументе имамо, да имајући све то у рукама, а пре свега да заједнички наставимо опет овако друтарски, отворено, директно, поштујући принцип већине, разуме се, и убеђивања, докле је то могуће, у претходној фази да што је могуће пре направимо један бар закон о облигацијама, ако не целовити грађански законик“.

Љиљана Андрић